VELKÁ DOBRODRUŽSTVÍ

Za slavnými sochami a Černou dámou do Valče

GPS souřadnice: 50.1740514, 13.2537658

Praktické informace

Délka trasy: 4 km

Obtížnost: Lehká trasa po rovince a mírnými kopci, po loukách a udržovaných cestách pro všechny děti, rodiče i seniory. Kola ani kočárky v poslední části výletu neprojedou, pejskům se však výlet líbit bude.

Vzdálenost od Prahy a jak se tam dostat: Nejrychleji se do obce z Prahy dostanete, když se vydáte po dálnici na Karlovy Vary. Sjedete na exitu 81. Pak vás už směrovky zavedou. Asi 102 km ujedete přibližně za hodinu a půl.

Parkování: Na náměstí pod zámkem zdarma.

Zámek Valeč (https://www.zamek-valec.cz/)

Otevírací doba:

duben: st–ne, svátky

květen–říjen: út-ne, svátky

listopad–prosinec:(do 21. 12.) pá–ne, svátky

Vstupné (volná prohlídka zámku a lapidária bez průvodce): dospělí – 200 Kč, mládež a senioři – 160 Kč, děti 60 Kč

WC: Na zámku a v Prádelně.

Možnost občerstvení: Kavárna Prádelna, Dvůr Valeč.

Nejbližší další výlet agentury Velká dobrodružství: Bochov, Rabštejn, Manětín, Kožlany, Kralovice, Nečtiny.

Trasu pro vás prošla Lucie Nachtigallová.

Popis výletu - Legenda pro rodiče

Milí cestovatelé,

ve Valči, historickém městečku na úpatí Doupovských hor poblíž Karlových Varů, se vám bude líbit náramně moc. Během krátké procházky totiž uvidíte nespočet krásných památek – téměř celoročně otevřený barokní zámek, sochy slavného Matyáše Brauna, hrázděné domy i pověstmi opředenou Černou dámu. Provedeme vás krásným parkem, ukážeme sklepy plné netopýrů a dojde i na pálenici. K tomu všemu budete luštit tajenku, hledat slovíčka, obrázky a třeba se i smát. :)

Valeč je krásná, a tak ji mají rádi i filmaři. Natáčely se zde například film *Radúz a Mahulena* nebo seriál *Pustina.*

Výlet vznikl s laskavou podporou a pomocí Destinační společnosti Postřelí. Díky tomu je pro všechny výletníky zdarma. ❤

Dopis dětem

Ahoj, holky a kluci, máte rádi pohádkové zámecké zahrady, ve kterých jsou tajemné staré stavby, vzácné sochy a cizokrajné stromy? Tak to budete na dnešním výletě nadšeni. Nejprve se projdeme pohádkovým místem a pak nás čeká divočinka u křížové cesty. Také zjistíte, jak je důležité umět dobře hrát šachy. Máte se na co těšit!
Pokud půjdete správnou cestou, budete se pozorně rozhlížet, číst texty a poslouchat, co říkají rodiče, jistě splníte všechny úkoly. Umíte-li už psát, doplňte podle uhodnutých slov tajenku a pečlivě ji uschovejte.

Mapa výletu

Doplňovačka

Zaparkovat můžete buď na parkovišti pod zámkem, nebo také na parkovacích místech nedaleko kostela na náměstí. Právě tenhle flíček je pro start našeho výletu ideální. Hned na náměstí na nás totiž čekají dokonce hned 3 písmenka do tajenky.

Centrum městečka si stále zachovává starobylý ráz. Můžou za to hrázděné domy a barokní radnice. Jinak byla původní zástavba v průběhu staletí částečně zbourána a nahrazena novějšími domy. Škoda. My toto centrum hned na úvod hezky obkroužíme jako parta kružítek. Pomyslné bodce zabodněte do kostela a hurá do tvorby kružnice. :)

Historie náměstí je úzce spjata se získáním městských práv v roce 1514, kdy Vladislav Jagellonský povýšil Valeč na městečko, takže se tu mohly pořádat týdenní a výroční trhy. Místo z toho mělo hospodářský prospěch. A král taky, protože se za pořádání trhů platily poplatky.

Představte si, jak to tady mohlo ve středověku vypadat. Jaký krámek byste si tady otevřeli vy? Co byste chtěli prodávat. My preclíky, koláčky nebo jitrnice! Možná také vejce a slepice. Co dřív? Poraďte.

Už v té době tady stál i **kostel Narození svatého Jana Křtitele**, který pochází z gotického období.

Po roce 1427 byl součástí husitského dění. Tehdy oblast obsadil hejtman Jakoubek z Vřesovic a svatostánek se stal husitským. To znamená, že přijal učení a zásady husitského hnutí. Mše se konaly v češtině, přijímalo se pod obojí (chléb i víno) a některé dřívější praktiky katolické církve byly zavrženy.

V průběhu 16. století byl interiér kostela vyzdoben nástropními freskami. O několik desetiletí později šlechtici Štampachové ze Štampachu (náš testovací tým je překřtil na Štamprlata ze Štamprlat :)) zahájili renesanční přestavbu. Přibyly i věž a rodová hrobka v kapli svatého Šebestiána. Později byl – pro změnu při barokní přestavbě –kostel prodloužen, původní presbytář odstraněn a nahrazen barokním s kupolí a lucernou. Dům Páně od té doby vypadá víceméně stejně.

Dokázali by školáci najít na stavbě rysy všech stavebních slohů? Gotiky, baroka a renesance? Zkuste najít alespoň jeden typický slohový prvek.

U kostela vám kynou sochy svatého Jana Nepomuckého a také svatého Jana Křtitele. Pozor, nestojí vedle sebe.

Který Jan je který? Nepomuk mívá nad hlavou 5 hvězdiček a v ruce drží kříž s Ježíšem, Jan Křtitel zase bývá na sochách nejčastěji zobrazován jako štíhlý muž s dlouhými vlasy a vousy. Mívá prostý oděv (spíš takový přes sebe přehozený hadr, ovšem z velbloudí srsti) přepásaný koženým páskem. Někdy i plášť přes ramena. Často je bosý a v ruce drží jednoduchý dřevěný kříž.

Najdete oba Jany?

Pokud se podíváte (ze svého pohledu) na pravou nohu Jana Křtitele, lehce odpovíte na první dnešní tajenkovou otázku.

1. **Jaký jeho prst je vám nejblíže?**

Jdeme podél kostela dolů. Především tatínky totiž v těchto místech musíme upozornit na další zajímavou „památku“. :)

Podívejte se na dům napravo. Komu se rozzářila očka?

Rodinnou **Valečskou pálenici** provozují majitelé z lásky k tradici. Nabízejí i destiláty vlastní značky – slivovici, hruškovici, jablkovici nebo třešňovici s medem. Výtěžek putuje do obnovy památek a péče o historický sad v obci. Kromě pálenek si zde můžete koupit také odbornou literaturu a využít poradenství při zakládání kvasu. Pálenice je otevřena v pracovní dny, pondělí až pátek od 9:00 do 15:00. Případné kutily ale upozorňujeme, že pálení „načerno“ není zrovna v souladu se zákonem, a navíc je, jak se říká, „o bílou hůl“. Děti, uměly byste vysvětlit, proč se to říká? Asi ne. Dospělý doprovode, chop se slova.

Stále obcházíme kostel tak, že ho máme po levé ruce.

V růžemi obklopeném místě najděte žulový kámen. Co je na něm napsáno?

Hned za ním je velká **kamenná kašna** z 18. století, která je zhotovena ze 16 masivních žulových bloků. Uprostřed ji zdobí hranolový pilíř s obojživelníkem. Voda byla původně rozváděna složitým vodním systémem, jehož část se zachovala dodnes.

2. **Jak se obecně nazývá živočich, který kašnu střeží?**

Jdeme se podívat ke kamennému **rozcestníku**, což je sloup vysoký přibližně 1,5 metru s nepatrnou čepičkou a původními směrovkami. Stojí na západní straně náměstí naproti domům čp. 25 a čp. 26. Jde o historický ukazatel cest do okolních obcí. Možná by se podle něj dalo někam dojít, i když už jsou nápisy značně ohlazené a zaplevelené. Přečtete alespoň nějaká písmenka?

Právě odsud je vidět budova **radnice**.Je to ta okrovo-oranžová budova, před kterou leží mlýnský kámen. Zkuste najít na dveřích městský znak. V jeho červeném štítě je stříbrná kvádrovaná věž s cimbuřím a prázdnou branou se spuštěnou zlatou mříží.

Také je tu mramorová tabule s německým nápisem. Je to pamětní deska informující o zrušení nevolnictví. Poznáte z nápisu, který císař nevolnictví zrušil? A kdy to bylo? Žil v té době už někdo z vás?

Víte vůbec, co to bylo nevolnictví? Povinnost pracovat pro pány zdarma. A nešlo jen o nějaké symbolické vynášení košů či luxování, ale o pořádnou rachotu. Myslíte si, že také nevolničíte? Třeba docházkou do školy či do školky? Tam přece také dřete bezplatně, povinně a na přání svých pánů…

Nyní se postavte přímo proti radnici, tak abyste viděli na vchod v přízemí.

3. **Kolik oken napočítáte v prvním patře?**

Na náměstí je několik hrázděných staveb. Jedna je za radnicí, další naproti kostelu. K nim právě míříme. Od nich pak totiž půjdeme po cestičce rovnou k zámku.

Víte, jak vypadá hrázděný dům?

Je to dům, který má zvláštní kostru ze dřeva. Dřevěné trámy jsou poskládané třeba do křížů nebo šikmých čar. Prostory mezi nimi se „vycpou“ kamením, hlínou nebo cihlami – a stěny jsou na světě. Trámy se většinou ničím nezaplácávají ani nenatírají. Vynalézavost jejich spojení a kompozic konstrukce je vnímána jako ozdoba. Také je pak lépe vidět, když se do dřeva pustí dřevomorka nebo jiní škůdci. Aby se tak nestalo, prý se kdysi trámoví natíralo volskou krví. Zbytek zdi bývá světlý. Kdysi se takhle stavělo více než dost, protože bylo dřevo snadno dostupné.

Od krásné hrázděné stavby stoupáme kousek po silnici do mírného kopečka, pak se dáme stezkou napravo. Držíme se zelené turistické značky. Po pravicích mijíme zámeckou lesovnu, ve které najdete kvasírnu.

Je to zařízení k výrobě ovocných kvasů. Nachází se ve sklepních prostorách památkově chráněného domu č. 2 a je vybaveno nerezovými nádržemi s regulací teploty, drtičem a lisem na ovoce. Slouží místním pěstitelům. Po vykvašení se poněkud nevzhledné roztoky dále destilují ve spolupracující palírně. Teprve ta je promění v průsvitné omamné nápoje škodící zdraví.

Nás ale kvas nezajímá, my jdeme pátrat po slovu, které dnes uvidíme mnohokrát. Najdete ho ve štítu tohoto domu. Je francouzské a nad ním je erb. Dobře si tento znak zapamatujte a počítejte, kolik jich dnes potkáme.

Ve francouzštině slovo ***tranquillité*** („trankilité“)znamená ***pokoj***,***klid*** nebo **mírumilovný stav. M**ůže odkazovat jak na ticho a klid v okolí, tak na duševní vyrovnanost.

My si teď s klidem a rozvahou chvilku povyprávíme o historii místa.

Všichni sborově zašeptejme: „Tranquillité!“

První písemné zmínky o Valči pocházejí z roku 1358, kdy byla ves rozdělena mezi bratry Beneše a Ctibora z Valče.

Máme tady někoho, kdo má stejné křestní jméno? Zkuste si to se svým příjmením – například Beneš Sládek nebo Ctirad Ctibor Žalský. Jak vám to zní?

Jak by se jmenoval druhý československý prezident, kdyby se křestním jménem jmenoval Beneš? :)

Dnešní název obce vznikl někdy v 1. polovině 13. století ze jména Válek (původně snad Valentin). Takto zvaný chlapík zde měl totiž dvůr.

Jak by se jmenovala obec pojmenovaná po vás? Ta naše zřejmě Slavičí dvůr, Slavíkov nebo tak nějak.

Napravo vidíme zámek. Pod vámi nalevo je krásně opravená budova bývalého špitálu. V letech 1738 až 1741 ji nechal postavit hrabě Johann Ferdinand Kager z Globenu. Špitál sloužil jako útulek pro chudé a staré obyvatele panství. Tato charitativní stavba byla součástí přebudování celého města, jímž se tento šlechtic snažil panství modernizovat, a tak je pozvednout.

Mineme další budovu, vylezeme po schodech a zamíříme k zámecké bráně.

Najděte věž, kterou již dobře znáte ze znaku města, a pod ní tabulku s vyprávěním o Valči.

4. **Kolik růží napočítáte na tabulce?**

Vstupujeme do zámeckého parku. Věříme, že se vám tady bude opravdu líbit! My jsme byli spokojeni, ba dokonce nadšeni.

Nalevo vidíme budovu **Prádelny** (skutečně sloužila jako zámecká prádelna). V roce 2013 byla citlivě zrekonstruována a dnes jsou v ní **infocentrum a kavárna**. (Moc by nás zajímalo, jak by se obsluha tvářila, kdybychom po ní chtěli přeprat propocené trenky nebo fusky. Můžete si je sundat a zkusit to. Ale radši až po obsloužení.) Interiér je navržen tak, aby připomínal domácí atmosféru. Místo barového pultu se nachází kuchyň, odkud návštěvníkům nabízejí kávu, limonádu i turistické informace.

Při venkovním posezení vám občerstvení podají oknem s velkým nápisem *Prádelna* na fasádě.

Od barokních soch v zámeckém parku vás tady dělí jen pár kroků.

Budova je otevřena denně (úterý až neděle od 10:00 do 18:00) a kromě občerstvení je v ní možné zakoupit i vstupenky na prohlídku zámku Valeč.

Ten vidíme napravo. Na chviličku se zastavte, a pokud už nesedíte, klidně se posaďte. (Nejsou-li samozřejmě kolem závěje sněhu a nánosy bahna). Maličko vás poučíme, co je co, a proč je to a tak, a ne jinak.

Na místě dnešního zámku stála ve 14. století nejprve tvrz. Její zbytky lze s trochou fantazie doposud vypátrat v zámeckém parku. Jde o oválné tvrziště s příkopem a valem. Schválně, jestli ho najdete.

V 15. až 16. století byla tvrz přestavěna. Nejdříve z ní byl hrad, později renesanční zámek. Hlavním stavitelem byl Václav Štampach, který dílo dokončil v roce 1585.

Po renesančních úpravách následovala barokní přestavba na přelomu 17. a 18. století. Vznikl rozsáhlý park s letohrádkem, skleníkem a teatronem. Co to je? Nebojte, ukážeme a vysvětlíme. Ale až tak za 30 minut.

Také zde byla vybudována jedna z nejcennějších barokních zahradních fontán v Čechách. V parku byla cenná vodní kaskády, na severní straně pahorku, ta se ale prakticky vůbec nedochovala. Fontána v parku, kolem které jsou kopie soch, je tam osazená až druhotně nejdříve ve druhé polovině 19.stol. Sochy M. B. Brauna kolem ní jsou také druhotné a navíc jsou to jen výdusky, umístěné kolem kašny až od 80 let 20.stol. Čím je tak cenná? Množstvím soch Matyáše Bernarda Brauna. Ty už určitě vidíte i v tuto chvíli. Máme pravdu?

Poslední novobarokní úpravy řídil v 19. století hrabě Vincenc Thurn Valsassin. Neplést s postavou z počítačové hry *Assassin's Creed. :)*

V roce 1945 bylo sídlo posledním majitelům na základě Benešových dekretů zkonfiskováno. Po válce se zámek stal na krátkou dobu sanatoriem pro válečné veterány, v 50. letech útočištěm pro korejské děti (kde se tu vzaly, si řekneme) a na dlouho poté dětským domovem. V dubnu 1976 zámek zasáhl ničivý požár, při kterém shořelo severní křídlo. Záchrana dětí proběhla včas. Obnova zámku ovšem trvá dodnes.

Podívejte se na zámek. Nevidíte někde náhodou erb s nápisem, který už jsme dnes potkali?

Okna zámku počítat nebudeme, ale jsme dost rádi, že v něm nemusíme dělat vánoční úklid. Okna bychom myli do Velikonoc! A nádeníci nikde.

Nás v historickém vyprávění zaujaly ony korejské děti. A tak jsme zapátrali a zjistili toto:

Po korejské válce v 50. letech 20. století přijelo do tehdejšího Československa několik stovek korejských dětí – převážně sirotků nebo těch, jejichž rodiče o ně nemohli pečovat. Československo se v rámci tehdejší mezinárodní solidarity s (komunistickou) severní Koreou. rozhodlo vzít si je do péče a poskytnout jim vzdělání. Ve Valči byl v letech 1953 až 1958 za tímto účelem zřízen dětský domov. Po uklidnění poměrů v Koreji se většina dětí vrátila do vlasti.

Představte si, že by vás odvezli na mnoho let třeba do Peru! To muselo být pro děti (a jejich přeživší rodiče) velmi těžké. Brrrr. Zvlášť pokud malé Korejce nutili učit se česky! Děti se neučili česky a formulace, že si je Československo vzalo do péče také není příliš šťastná Děti jsem přijeli i s Korejskými vychovateli a rozkaz s Koreje byl, aby se co nejméně stýkali s Evropany a měli jen korejskou výchovu. Do vlasti se vrátili po třech letech a nebyl to návrat šťastný, neboť režim je za kontakt s Evropou stigmatizoval.

Co vám na zámku v rámci placených prohlídek ukážou? Například interiéry. Nejedná se ale o klasickou expozici, nýbrž o ukázky stavu objektu po částečné obnově. Pohled na množství obnažených konstrukcí potěší především budoucí stavitele. Nebudete však ochuzeni ani o část zrestaurovaných interiérů – především o Braunův sál s barokní výzdobou. Naprostou raritou je audiovizuální expozice zachráněných gotických fresek z doupovského kostela svatého Wolfganga, kde si můžete sami zvolit doprovodné světelné a zvukové efekty.

Návštěvy zámeckých interiérů obohacují výstavy současného umění a dětské návštěvníky potěší zážitková výstava Za barokem. Zpestřením jsou noční prohlídky s lucernou, které se konají v pátek a sobotu do 23:00. Lucerny jsou k zapůjčení v infocentru Prádelna, kde se návštěvníci kromě pořízení vstupenek můžou zahřát například horkým moštem od místních farmářů. V tropických nocích pro změnu zchladit vychlazenými ovocnými šťávami…

V objektu bývalé zámecké kovárny vzniklo v roce 2020 **lapidárium**.

Co je lapidárium? Domov důchodců pro sochy a kusy staveb. Když už hrozí, že by je povětří a deště mohly totálně zničit, jsou objekty přesunuty pod střechu. Na jejich místa nastoupí mladší kopie. Nebo nic. Místní lapidárium hostí plastiky od 195 do 300 centimetrů. Vesměs jde postavy řecké mytologie, které slavný sochař Matyáš Braun vytvořil kolem roku 1735. Expozice je audiovizuální – sochy doplňují světelné a zvukové efekty a návštěvníci si mohou vybrat z několika scénických režimů. Doporučujeme!

Jdeme si směrem k Prádelně koupit vstupenky do objektů, které nás zajímají. Zároveň vyhlížíme barevné šipky – ukazatele.

Najděte šipečku se zelenou barvou. Ukazuje směr WC a…

5. **Doplňte slovo.**

Než se podíváme na Braunovy sochy u kašny, zastavme se pod obřím stromem. Nemohli jste ho přehlédnout!

Říká se mu **Černá dáma** a jde o prostorově velmi výraznou borovici černou. S obvodem kmene 416 cm usiluje o pozici nejmohutnější borovice černé v České republice.

Kolik paží členů vaší rodiny je třeba, abyste ji objali?

K borovici se vztahuje pověst, o kterou vás samozřejmě nemůžeme ochudit. Mladou komtesu ze zámku se matka snažila přinutit ke sňatku s přestárlým šlechticem. Pochopitelně velmi výhodnému. Komtesa kupodivu nechtěla, a tak navrhla, že si o svůj osud zahraje partii šachu se svým otcem, vyhlášeným hráčem. V parku pod mladou borovicí postavili stolek a za účasti celého příbuzenstva hráli. Komtese se podařilo dát otci mat černou dámou, a tak vyhrála. Až do smrti tatínka s vděkem podezírala, že jí tu příležitost dal schválně slabým tahem uprostřed hry.

Za Prádelnou je budova, na které rovněž můžete najít nám již dobře známý nápis a erb. Pod ní je skleník. I o něm si řekneme pár slov.

V těchto místech už v době baroka stály dřevěné skleníky pro pěstování citrusovníků, které vyžadují specifické klima. Na konci 19. století je doplnila unikátní ocelolitinová konstrukce. Důmyslnou konstrukci vyrobila vídeňská firma Hönisch a do Valče ji v roce 1894 nechal přivézt hrabě Vincenc Thurn-Valsassina. Skleník byl rozdělen do tří částí – studené, teplé a palmové. Jednotlivé prostory byly odděleny příčkami, aby si každá zachovala vlastní přesně řízený teplotní režim a vhodné

podmínky pro různé druhy rostlin.

Osud skleníku poznamenala zima roku 1943, kdy po smrti zámeckého zahradníka nikdo nepřevzal jeho péči, takže všechny rostliny v mrazech uhynuly. Postupně zůstaly skleníky bez potřebné údržby a začaly chátrat. Dochovala se pouze torza litinových prvků a hrozil zánik celé konstrukce. Dnes skleníky procházejí rozsáhlou rekonstrukcí a po jejím dokončení je opět na místě uvidíme v plné kráse.

A teď už opravdu pádíme do parku.

Zámecký park býval už ve své době jednou z nejkrásnějších barokních zahrad v Čechách. A to nejen kvůli tomu, že ho zdobily sochy z dílny Matyáše Bernarda Brauna. Kupodivu je celoročně přístupný a vstupné je dobrovolné. Kdo to dneska má?

A to si na sochy v parku můžete dokonce i sáhnout! Nemluvě o šanci vytvořit nespočet selfíček a jiných zajímavých fotoperliček. I my si s tématem soch, zámku a kašny pohráli.

Jukněme ale na skulptury pěkně zblízka.

Najdete anděla boha času, který vypadá jako anděl? Hroznové víno? Nebo třeba mytologickou postavu s kopyty?

Která socha se vám líbí nejvíc? A která je vám nejpodobnější?

Slavný sochař si určitě zaslouží pár vět. Tak mu je věnujeme:

Matyáš Bernard Braun byl významný český barokní sochař. Působil v první polovině 18. století. Narodil se roku 1684 v Sautens v Tyrolsku a kolem roku 1710 se usadil v Praze, kde si díky svému výjimečnému talentu brzy získal uznání. Je známý především díky svým sochám na Karlově mostě a výzdobě Kuksu, pro který vysochal alegorie ctností a neřestí. Zemřel roku 1738 v Praze. Takže mu bylo... Jenom 54 let. To se tím majzlíkem musel hodně ohánět, aby stihl vytvořit tolik kousků!

Se synovcem Antonínem vytvořil ve Valči kolem roku 1735 pro zámek a jeho terasy rozsáhlý soubor pískovcových soch. Na přání tehdejšího majitele Jana Ferdinanda Kagera z Globenu, kterému se zalíbilo Braunovo dílo v Kuksu. A Matyáš Bernard nelenil. Odevzdal soubor 28 alegorických a mytologických soch. V partičce byli například Dídó, Chronos s Éós, Pan, Dionýsos, Atys či Perseus a Andromeda. Nechyběly ani či alegorie vlastností, jako jsou lstivost, závist nebo věrnost. Kolekce byla po požáru zámku v roce 1976 převezena do lapidária v klášteře v Kladrubech, odkud se v letech 2019 až 2020 vrátila do obnovené kovárny u zdejšího zámku.

Za nejcennější dílo valečského souboru bývá označována socha ***Závist***. Jde o jednu ze čtyř, které při návratu originálů do Valče v roce 2020 vůbec neměly kopie. V parku ji nenajdete, v lapidáriu ano.

Zjistili jsme, že Braun za práci ve Valči nikdy nedostal úplnou úhradu. V roce 1737 žaloval hraběte kvůli dluhu 810 zlatých a 54 krejcarů. (Zdá se, že neplatiči faktur jsou věční.)

Jisté však je, že je dílo ve Valči jedním z největších a nejzachovalejších souborů barokního sochařství v Čechách mimo Kuks. Že jde o Matyášovu charitu, už dějiny neřeší. Pravděpodobně byl hrabě zastáncem tvrzení, že umělci tvoří nejlépe, když jsou hladoví.

Vyzkoušíme vaši pozornost.

6. **Jak se jmenuje sochař prvním jménem?**

Podle šipky se vydáme doprava po pěšince k letohrádku.

Cestou si (zase napravo) všimněte krásného stromu, jehož květy vypadají jako tulipány. Listy jsou také velmi zvláštní… Připomínají jeden hudební nástroj, podle kterého se také strom jmenuje. Uhodnete, o kterém něžném nástroji mluvíme?

Lyriodendron tulipánokvětý nebo také tulipánovník americký je opadavý strom pocházející ze Severní Ameriky. Dorůstá výšky až 30 až 50 metrů a je známý nápadnými květy zelenožluté barvy s oranžovými skvrnami, které se objevují koncem jara. Jsou až podezřele podobné tulipánům. Stromek má charakteristické listy se čtyřmi laloky a hladký rovný kmen. Jeho dřevo je světlé, lehké a ceněné pro svou měkkost a snadné opracování. Tulipánovník se často vysazuje v parcích a alejích

pro svůj dekorativní vzhled. Je národním stromem amerického státu Indiana.

Jdeme po pěšince, která je rovnoběžná se starobylou alejí. Tou ale neprocházíme, jen podél ní míříme k **letohrádku**.

Byl postaven v 18. století. Později mu přistavěli vyhlídkovou věž, terasu a balkony. V přízemí je sál s krbem a malbami čtvera ročních období. Část původní barokní výzdoby byla v roce 2007 zrestaurována. Suterén s vřetenovým schodištěm a přístupem z aleje zřejmě sloužil jako příruční kuchyně. I letohrádek čeká rekonstrukce. Jistě bude zase krásný!

Od letohrádku se vrátíme asi 50 metrů stejnou cestou zpátky. Pak odbočíme do lesa, kde zapátráme po podzemních prostorách. Funíme do kopce a zastavíme se až u zvláštní cihlové zdi.

Nachází se zde rozsáhlý systém štol a podobně, který je známý jako pivovarské či **valečské sklepy**. Dnes je zimovištěm dvanácti ohrožených druhů netopýrů. Tyto hlubinné pokojíčky pravděpodobně vznikly v době středověké těžby či v souvislosti s pivovarem. Štoly vytesané v čedičovém podloží mohly fungovat jako únikové chodby či jako zázemí k opracování rudy nebo zpracování piva. Pivovar však v roce 1931 ukončil provoz, takže sklípky osiřely. V roce 2009 byly vstupy zajištěny mřížemi, aby se upravila jejich statika a zároveň mohli netopýři létat do svých zimních obydlí. Tím byla zachráněna přírodní památka a netopýří ložnice v jednom.

Najděte na naučné tabuli nahoře vlevo fotku netopýra.

7. **Jak se tento netopýr jmenuje druhovým jménem?**

Věděli jste, že netopýři létají pomocí rukou, drží skutečný zimní spánek a na zemi žijí již 60 milionů let? A že jim k orientaci neslouží oči, ale uši? Létají, kam potřebují, díky echolokaci. Vyšlou pískavý signál, zvuk se odrazí od překážky a netopýří ušiska z něj poznají, jak je strom, hmyz, dům a podobně daleko. Tyhle „ušaté myši“ prostě mají něco jako parkovací senzory, ale mnohem, mnohem dokonalejší. Jsou to zajímavá zvířátka, takže je nám fakt líto, že jsou všechny v Čechách žijící druhy ohroženy vyhynutím.

Nyní jedna záludná otázka: Víte, které ze zvířat je v Evropě jejich nejbližší příbuzný? Tipněte si! Rozmyslete se a odpovězte: Tři, dva, jedna… Teď!

Je to ježek. Kdo byl nejblíže?

Po šipkách vyrazíme hledat **iluzivní brány**. V parku byly postaveny v době baroka. Jedná se o čtyři samostatně stojící „úlomky zdí“, které jsou ze strany parku bohatě zdobené štukovou výzdobou. Každý blok působí jako perspektivní optický klam. V italských barokních zahradách bývala tato hříčka pro očka velmi oblíbená. Brány stojí na západní hraně parku a slouží jako optické zakončení hlavní osy vedoucí od zámku přes parter, teatron a iluzivní brány až k vyhlídkové scenérii, jejíž dominantou je zřícenina známá jako Neuhaus.

Nás od ní dělí plot, ale stačí ji obdivovat i takhle z dálky.

Co můžeme obdivovat zblízka, je **teatron**. Původně se tak říkalo hledišti antického divadla. A protože, co je antické, je hezké, byl později stavěn v barokních francouzských a italských zahradách. V dnešní době už málokdo tuší, o co se jedná….

Jdeme ho najít. Vstoupíme na louku nalevo a pátráme ve stráni.

Vidíte ho?

Části teatronu byly zkrášleny zbytky původní parkové výzdoby. Uprostřed spodního stupně je k vidění erb Štampachů. Je vytesaný z červeného pískovce a původně hrdě shlížel z fasády průčelí zámku.

Rozeznáte v erbu nějaká zvířata? Vidíte tři růže nalevo?

Najděte ve zdi „zabudované“ tři postavy. Jedné chybí hlava. Vidíme z ní jen pupík a lístečky na soklu.

8. **Kolik lístků vidíte?**

Mineme sochu hraběte Františka Antonína Šporka. Není jen tak ledajaká, protože je zároveň památníkem připomínajícím jeho návštěvu v roce 1733. Vytvořil ji – jak jinak – Matyáš Braun, kterého Špork zdejším šlechticům osobně doporučil. Už vám po návštěvě někdy hostitelé postavili na svých zahrádkách sochu? Nejspíš ne. Zamyslete se, jestli k nim ještě někdy

půjdete…

Pěšinka za sochou nás vyvede ze zámeckého parku a přiblíží k další nádherné historické stavbě – dnes již poslední.

Trojboký barokní **pískovcový sloup** se sousoším Nejsvětější Trojice je nádherný. Majitel panství Johann Ferdinand Kager z Globenu nechal dílo zhotovit na přání zesnulé manželky. Pochopitelně si sloup přála ještě jako živá, jenže hrabě to nejspíše nestihl…

Zkuste na sloupu najít holubici, andílka, zlatý kříž, a hlavně ďábla!

Šlape po něm jeden ze světců. Směle, protože je Satan na řetěze. I tak ale vypadá opravdu hrůzostrašně.

Jak se jmenuje orgán na hlavě, vedle kterého má zloduch zabodnutou zlatou berlu?

9. **Napište část těla.**

(pokud je ve slově písmenko CH, napište ho do jednoho políčka)

Také vedle stojící **kostel Nejsvětější Trojice** je významnou barokní stavbou. Souvisí s poslední vůlí hraběte Jana Kryštofa Kagera ze Štampachu, který si přál být pohřben v kryptě nového kostela. Bohužel pro jeho stavbu stačil jen vytyčit terén – a zemřel. Základní kámen chrámu tedy rok poté položila druhá manželka hraběte Kateřina Terezie (rozená Sommerová). S výstavbou pokračovala až do své smrti v roce 1721. Dokončení se musel ujmout dědic panství – synovec Jana Kryštofa Kagera. Hotovo bylo až v roce 1728.

Tak nás napadá, kde asi zesnulý hrabě deset let chrupkal věčným spánkem, než ho bylo možné pohřbít. Ledničky, natož mrazáky tenkrát nebyly. Že by ve valečských sklepech?

Ale kostelík je to hezký, že? Trošku nám připomíná kostel v Přešticích, kam také mimochodem vede jeden z našich výletů s tajenkou.

Nyní nás čeká asi desetiminutová chůze po silnici. Jděte vlevo, hezky za sebou a v druhé levotočivé zatáčce následujte sloupky křížové cesty. Vidíte je i podél silnice, ale nechoďte k nim, mohlo by vás srazit auto. Však si je ještě prohlédnete zblízka, až silnici opustíme.

Jakmile se tak stane a odbočíme doleva na polní cestu, můžeme si zazpívat. Co takhle něco z pohádky o rohatých čertech, když jsme před chvílí jednoho viděli.

Naše oblíbená je pohádka *S čerty nejsou žerty* a písnička, kterou zpívá Adélka. Znáte ji? Tak zpívejte s námi.

Větře, větříčku,
běžíš po poli,
pofoukej mi mou hlavičku.
pofoukej mi mou hlavičku,
ať nebolí.
Pofoukej mi mou hlavičku.
pofoukej mi mou hlavičku,
ať nebolí.

Vidíte modrobílé kapličky už i na druhé straně silnice vlevo? Tak to je to místo, kde se na křížovou cestu napojíme i my.

Víte, co to vlastně ta křížová cesta je?

Zvláštní způsob, jak si lidé připomínají poslední cestu Ježíše Krista na místo jeho smrti. Chtějí trpět stejně jako on, ovšem bez tragického ukřižování v závěru. Jdou tedy stejně jako Ježíš na nějaký pořádný kopec a připomínají si14 důležitých okamžiků(takzvaných zastavení), které se podle Bible tehdy přihodily. Třeba jak si Ježíš hodil kříž na ramena nebo jak pod jeho tíhou padl k zemi. Stačí vzpomínka, zamyšlení, modlitba… Padat, trpět ani táhnout těžký kříž nemusejí. Ale někteří to dělají.

Zdejší **křížová cesta** vede jihozápadním směrem od zámeckého kostela až na vrch zvaný Kalvárie. Tvoří ji čtrnáct kapličkových zastavení. Původně byly z pískovce a byly v nich umístěny dřevěné kříže ve štukových rámech s malbami na

kovových deskách. Na vrcholu Kalvárie stálo (a stojí) sousoší *Ukřižování*, připisované Antonínu Braunovi, synovci Matyáše Bernarda Brauna. Dochovalo se z několik postav. Dnes jsou umístěny v přízemí zámku a na místě jsou jejich repliky. Kolik postav u kříže napočítáte? Připočtěte číslici 5.

10. **Napište slovy výslednou číslici.**

Shlížejí na město krásně z kopce. A my s nimi. Je to nádherné místo!

Od soch se vydáme po pěšině až ke kapličce. Tento úsek může být lehce problematický, protože nebývá zas až tak prošlápnutý. Doufáme, že tady naši výletníci produpkají pořádnou pěšinku. Aby si už nikdo nemusel do údolí na těle táhnout tunu bolševníků, kopřiv a bodláčí jako autorka tohoto textu. :) To teprve byla křížová cesta!

Naše poslední zastavení patří barokní Hoppově kapli.

Je to tedy spíš kaplička. Nejspíš byla pod mohutným bukem při bývalé cestě k dnes již zaniklému Lesnímu mlýnu postavena někdy v druhé polovině 17. století. Před rokem 1945 o ni pečovala rodina Hoppova, proto se jí začalo říkat **Hoppova**. Po nuceném vysídlení německého obyvatelstva na konci druhé světové války však přestala být udržována a postupně chátrala. Její vnitřní zařízení bylo rozkradeno či zničeno. Okolí zcela zarostlo náletovými křovinami, původní cesta zanikla. Někdy ve druhé polovině 20. století měl navíc u kaple muž jménem Jugl spáchat sebevraždu, takže se sem lidé báli chodit.

Nyní už zase kaplička vypadá krásně a těší jak zbloudilé, tak nezbloudilé pocestné.

Jakou barvou je vymalována uvnitř? Máte tuto barvu někdo na sobě?

Teď už jen seběhneme sadem až do Růžové ulice. Cestou si napravo všimněte stromečku, který roste uprostřed louky. Přitom by ho člověk čekal spíš u vody. Víte, který to je? Která pohádková postava na něm ráda sedává?

Najdete nalevo na začátku ulice křížek? A je na něm napsáno ono francouzské slovo?

Pokud ne, tak si ho na závěr hezky pěkně ještě jednou zašeptáme. Zní tajemně. Stejně tajemně jako slovo, které na nás vykukuje z doplňovačky.

Tajenka je vyluštěná a my už dobře víme, co tohle slovo znamená.

Označuje místo, kde se vystavují staré kamenné předměty. Hlavně sochy, náhrobky, části starých kostelů, sloupů nebo různých staveb, které už dnes neexistují nebo byly poškozené. Může to být třeba gotický portál z kostela, který se zachoval, i když zbytek budovy zanikl. Nebo socha, která původně stála na náměstí, ale kvůli počasí nebo poškození ji přenesli sem, aby se uchovala.

Máme hotovo. Procházka i osvěta jsou u konce. Děkujeme, že jste s námi šli, a také děkujeme Destinační společnosti Postřelí za pomoc s textem a jeho poskytnutí všem výletníkům ZDARMA.

Doufáme, že se vám dnešní výlet s tajenkou líbil, přejeme šťastnou cestu domů a těšíme se zase někdy na našich tajenkových trasách na viděnou! ☺

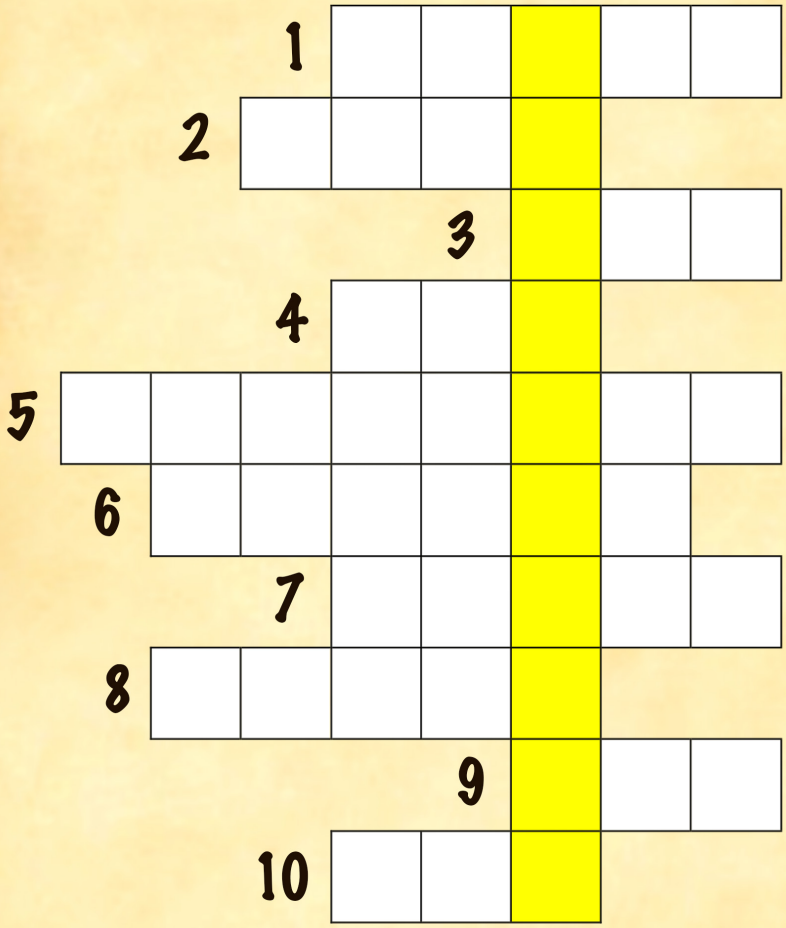
V textu byly použity mj. texty z webů www.kudyznudy.cz, www.pohadkozem.cz, https://www.zamek-valec.cz, https://www.pamatkyaprirodakarlovarska.cz, https://www.valec.cz, https://www.regiontourist.cz, https://vary.rozhlas.cz

Otázky k tajence

1. **Jaký prst je vám nejblíže?**
2. **Jak se nazývá živočich?**
3. **Kolik oken napočítáte v prvním patře?**
4. **Kolik růží je na tabulce?**
5. **Doplňte slovo.**
6. **Jak se jmenuje sochař prvním jménem?**
7. **Jak se jmenuje druhovým jménem netopýr?**
8. **Kolik lístků vidíte?**
9. **Napište část těla.**
10. **Napište výslednou číslici.**

/KA

Valeč

A co můžete vyhrát?

Tajenku posílejte na e-mail **veldo@veldo.cz**. Můžete ji také poslat ve zprávě na náš Facebook "Velká dobrodružství". Každý měsíc vylosujeme jednoho z výletníků, kterému pošleme našeho **Lumpardíka z podhradí**. Vždy připojte celé jméno, adresu a také kód výletu.

Výlet stažen z www.veldo.cz | © Velká dobrodružství

Vytvořeno: 05.11.2026 13:57